

УДК 343.123

Пічкурено Сергій Іванович –

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри оперативно-розшукової роботи
Національної академії внутрішніх справ

Serhii I. Pichkurenko –

candidate of juridical sciences, associate professor,
assistant professor of department of operative and search work,
National Academy of Internal Affairs
(1 Solomianska Square, Kyiv, 02000, Ukraine)

Злагода Ольга Валеріївна –

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри оперативно-розшукової роботи
Національної академії внутрішніх справ

Olha V. Zlahoda –

candidate of juridical sciences,
senior lecturer of department of operative and search work,
National Academy of Internal Affairs
(1 Solomianska Square, Kyiv, 02000, Ukraine)

Кацан Любов Олексіївна –

старший викладач кафедри оперативно-розшукової роботи
Національної академії внутрішніх справ

Liubov O. Katsan –

senior lecturer of department of operative and search work,
National Academy of Internal Affairs
(1 Solomianska Square, Kyiv, 02000, Ukraine)

Використання досвіду функціонування підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України в діяльності кримінально-виконавчої служби

У статті висвітлюються проблемні правові аспекти діяльності підрозділів внутрішньої безпеки Державної кримінально-виконавчої служби України у сфері забезпечення прав і свобод осіб, які перебувають у конфлікті з законом та знаходяться в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах. Сформульовано й обґрунтовано пропозиції щодо використання практичного досвіду застосування оперативно-розшукових заходів, методів та засобів оперативно-розшукової діяльності внутрішньої безпеки Національної поліції в діяльності підрозділів внутрішньої безпеки Державної кримінально-виконавчої служби України.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, внутрішня безпека Національної поліції, внутрішня безпека Державної кримінально-виконавчої служби України, оперативно-розшукові заходи, оперативно-розшукові методи, оперативно-розшукові засоби.

В статье освещаются проблемные правовые аспекты деятельности подразделений внутренней безопасности Государственной уголовно-исполнительной службы Украины в сфере обеспечения прав и свобод лиц, которые находятся в конфликте с законом и находятся в учреждениях исполнения наказаний и следственных изоляторах. Сформулированы и обоснованы предложения по использованию практического опыта применения оперативно-розыскных мероприятий, методов и средств

оперативно-розыскной деятельности внутренней безопасности Национальной полиции в деятельности подразделений внутренней безопасности Государственной уголовно-исполнительной службы Украины.

Ключевые слова: *оперативно-розыскная деятельность, внутренняя безопасность Национальной полиции, внутренняя безопасность Государственной уголовно-исполнительной службы Украины, оперативно-розыскные мероприятия, оперативно-розыскные методы, оперативно-розыскные средства.*

S.I. Pichkurenko, O.V. Zlahoda, L.O. Katsan Use of the Experience of Internal Security Functioning of the Activities of State Penitentiary Service of Ukraine

The subject of the article is the problematic aspects of the activities of the State Penitentiary Service of Ukraine (SPSU) related to ensuring the rights and freedoms of individuals which are in penitentiary institutions and in prisons on remand. In the facilities of penitentiary institutions and in prisons on remand within Ukraine are detained 55,901 persons, 19,110 of them are detained in 12 prisons on remand and 17 penitentiary institutions with functions of prisons of remand (so called SIZO).

The issue with the protection of human rights of the detained and convicted persons depends on the staffing of the State Penitentiary Service of Ukraine and on the how its staff obey the law and associated Code of conduct. The Internal affairs department of the State Penitentiary Service plays the main role in the implementing the task for its reformation in order to ensure better protection of human rights within penitentiary institutions and prisons on remand.

Analyzing the regulatory framework for internal affairs of the State Penitentiary Service and of National Police of Ukraine, it could be assessed that the related departments of internal affairs are able to ensure the implementation of the task for reformation in order to ensure better protection of human rights. But this is possible only if a complex of operational and investigative activities and methods using of intelligence, counter-intelligence and information tools including relevant technical equipment are at their disposal. The authors believe, that the use of such a complex by the Internal affairs of the State Penitentiary Service of Ukraine will provide its staff with needed tool to conduct their duties and responsibilities regarding maintaining law and order within the SPSU as well ensuring the rights and freedoms of individuals which are in penitentiary institutions and in prisons on remand. For the purpose the authors propose to amend Art.8, paragraph 5 of the Law on Operational and Investigation Activities in a way: - penitentiary institutions and in prisons on remand under of State Penitentiary Service of Ukraine - Internal affairs.

Keywords: *operational and investigative activities, Internal Security of the National Police, Internal Security of the State Penitentiary Service of Ukraine, operational and investigative methods, operational and investigative means.*

Постановка проблеми. Питання ефективності забезпечення прав і свобод осіб, які перебувають у конфлікті з законом та знаходяться в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах завжди були актуальними, і не дивно, що сьогодні у зв'язку з реформуванням системи Державної кримінально-виконавчої служби України вони все більше привертають увагу практичних працівників та науковців.

За таких умов важливим резервом є використання досвіду застосування форм, методів та засобів оперативно-розшукової діяльності іншими підрозділами внутрішньої безпеки, зокрема, Національної поліції України.

Аналіз останніх досліджень публікацій. Аналіз наукових праць фахівців у сфері забезпечення внутрішньої безпеки

правоохоронних органів, серед яких: М.І. Ануфрієв, О.М. Бандурка, Д.Й. Никифорчук, В.В. Новіков, Е.Б. М.С Пузирев, Приймак, К.Л. Федоров, С.І. Халімов свідчить про те, що деякі питання обраної нами тематики вивчалися науковцями під час дослідження використання можливостей застосування форм, методів та засобів у сфері протидії злочинності, в тому числі, для забезпечення правопорядку в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах.

Невирішені раніше проблеми. Однак, у їхніх працях не були детально досліджені питання щодо визначення ролі оперативних підрозділів внутрішньої безпеки Державної кримінально-виконавчої служби України у сфері забезпечення прав і свобод осіб, які перебувають

у конфлікті з законом та знаходяться в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах.

Метою дослідження є нормативно-правове регулювання та організаційно-тактичне забезпечення прав і свобод осіб, які перебувають у конфлікті з законом та знаходяться в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах підрозділами внутрішньої безпеки Державної кримінально-виконавчої служби України з урахуванням практичного досвіду оперативних підрозділів департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України та структурних змін, що відбулися в останні роки в структурі Державної кримінально-виконавчої служби України

Зважаючи на актуальність вибраної теми, нам необхідно дослідити нормативно-правове забезпечення оперативно-розшукової діяльності підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України з метою надання обґрунтованих пропозицій використання здобутого позитивного досвіду оперативними підрозділами внутрішньої безпеки Державної кримінально-виконавчої служби України.

Виклад основного матеріалу. Станом на 1 жовтня 2018 року у сфері управління Державної кримінально - виконавчої служби України перебуває 148 установ.

В установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, розташованих на території України тримається 55 901 особа, з них - у 12 слідчих ізоляторах та 17 установах виконання покарань з функцією СІЗО тримається 19 110 особи узятих під варту та засуджених.

Питання забезпечення захисту прав людини, які відбувають покарання або знаходяться в слідчих ізоляторах напряму залежить від кадрового забезпечення Державної кримінально-виконавчої служби України та дотримання персоналом законності та службової дисципліни[1].

Організують і проводять роботу із засудженими та особами, узятими під варту, 47,6 тис. працівників.

На нашу думку ведучу роль в реалізації завдань з реформування пенітенціарної служби у напрямку підвищення гарантій дотримання прав людини у місцях позбавлення волі повинні відігравати підрозділи внутрішньої безпеки Державної пенітенціарної служби України.

Підрозділи внутрішньої безпеки Державної кримінально-виконавчої служби України використовуючи можливості інших оперативних підрозділів ДКВС України здійснюють відповідні заходи, щодо виявлення посадових злочинів та корупційних правопорушень серед персоналу. В результаті спільно з відповідними підрозділами СБУ та органами прокуратури України щороку збільшується документування злочинної діяльності працівників Державної пенітенціарної служби України.

Наприклад, у 2014 році було задокументовано злочинну діяльність 16 осіб, а у 2015 – 44 осіб з числа персоналу Державної пенітенціарної служби України[2].

В той же час, виконання завдань, які стоять перед підрозділами внутрішньої безпеки Державної пенітенціарної служби України потребує застосування комплексу оперативно-розшукових заходів, та новітніх методів та засобів оперативно-розшукової діяльності.

Ми підтримуємо думку практичних працівників та науковців у сфері державної пенітенціарної служби України, серед яких - Халімов С.І., Пузирев М.С. та інші, що на сучасному етапі виникла необхідність вивчення правового статусу підрозділів внутрішньої безпеки ДКВС України в частині виконання оперативно-розшукових функцій та можливості документування і розробки фігурантів в межах оперативно-розшукових справ[3,4].

Аналогічна ситуація була під час створення підрозділів внутрішньої безпеки МВС України.

Ідея щодо створення служби, яка б на себе взяла функції боротьби з корупцією та захисту особового складу активно обговорювалося з 1990 року. Спочатку були наміри про надання інспекції з особового складу прав оперативно-розшукової діяльності.

За ініціативою МВС України, рішенням Кабінету Міністрів України від 4 липня 1992 року було створено Управління внутрішньої безпеки, яке входило до структури кримінальної міліції з наданням права займатися оперативно-розшуковою діяльністю [5,6]. До речі, після 4 липня 1992 року служба носила деякий час іншу назву – управління по боротьбі з корупцією.

За свідченням ветеранів служби не все проходило гладко. Але переміг здоровий глузд і

служба почала повноцінно функціонувати вже з кінця 1992 року [7, С.3–4]. Вслід за Україною такі служби створили Росія, Білорусія та інші держави – колишні республіки СРСР.

Основні завдання служби були визначені Положенням, затвердженим наказом МВС України у 1992 році: проведення профілактичної роботи серед працівників ОВС; участь у координації роботи по захисту працівників; запобігання, виявлення та розкриття скоєних працівниками органів внутрішніх справ корисливих та інших, пов'язаних зі службовою діяльністю злочинних діянь.

В даний час Постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року №887 «Про утворення територіального органу Національної поліції» [8] утворено юридичну особу публічного права Департамент внутрішньої безпеки, як міжрегіональний територіальний орган Національної поліції, який входить до складу кримінальної поліції України [9] Сайт НПУ.

Згідно законодавства про оперативно-розшукову діяльність підрозділи, що входять до блоку кримінальної поліції мають право при наявності достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про злочини, що готуються, осіб, які готують вчинення злочину, осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання, реальну загрозу життю, здоров'ю, житлу, майну працівників поліції у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їх сімей та близьких родичів, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя мають право заводити оперативно-розшукові справи [5].

В рамках оперативно-розшукових справ Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції має право застосовувати комплекс оперативно-розшукових заходів. Основні серед них:

- негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого або особливо тяжкого злочину, документи та інші предмети, що можуть бути доказами підготовки або вчинення такого злочину, чи одержувати розвідувальну інформацію, у тому

числі шляхом проникнення та обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи згідно з положеннями статті 267 Кримінального процесуального кодексу України;

виконувати спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації згідно з положеннями статті 272 Кримінального процесуального кодексу України;

здійснювати аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж згідно з положеннями статей 260, 263 - 265 Кримінального процесуального кодексу України;

накладати арешт на кореспонденцію, здійснювати її огляд та виїмку згідно з положеннями статей 261, 262 Кримінального процесуального кодексу України;

здійснювати спостереження за особою, річчю або місцем, а також аудіо-, відеоконтроль місця згідно з положеннями статей 269, 270 Кримінального процесуального кодексу України;

здійснювати установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу згідно з положеннями статті 268 Кримінального процесуального кодексу України;

створювати та використовувати заздалегідь ідентифіковані (помічені) або несправжні (імітаційні) засоби згідно з положеннями статті 273 Кримінального процесуального кодексу України;

створювати і застосовувати автоматизовані інформаційні системи;

отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, що готуються або вчинені, та про загрозу безпеці суспільства і держави;

використовувати за згодою адміністрації службові приміщення, транспортні засоби та інше майно підприємств, установ, організацій, а так само за згодою осіб - житло, інші приміщення, транспортні засоби і майно, які їм належать;

відвідувати жилі та інші приміщення за згодою їх власників або мешканців для з'ясування обставин злочину, що готується, а також збирати відомості про протиправну діяльність осіб, щодо яких провадиться перевірка;

- проводити контрольовану поставку та контрольовану і оперативну закупку товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форми власності з метою виявлення та документування фактів протиправних діянь[5].

Окрім цього, Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України має право здійснювати негласне співробітництво з гласними і негласними штатними та позаштатними працівниками, а також використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями статті 275 Кримінального процесуального кодексу України[5,10].

Департамент внутрішньої безпеки, як структурний підрозділ Національної поліції України приймає участь у протидії організованій злочинності та має право використовувати відповідне законодавство.

Так, законом України Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю передбачено якщо інших заходів для розкриття організованої злочинності та притягнення винних до відповідальності недостатньо:

- використовувати штатних і нештатних негласних співробітників, які вводяться під легендою прикриття в організовані злочинні угруповання;

- залучатися до співробітництва в порядку, визначеному Законом України "Про оперативно-розшукову діяльність" та Кримінальним процесуальним кодексом України для здійснення заходів боротьби з організованою злочинністю учасники організованих злочинних угруповань, які можуть бути частково або повністю звільнені від кримінальної відповідальності та покарання у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України, якщо він у процесі оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування чи судового провадження вони сприяють викриттю організованих злочинних угруповань та вчинених ними злочинів, притягненню винних до відповідальності, відшкодуванню шкоди фізичним чи юридичним особам або державі [11].

Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції є суб'єктом оперативно-розшукової діяльності та має можливість в

повному обсязі застосовувати, методів та засобів оперативно-розшукової діяльності.

Завдяки наданих можливостей оперативно-розшуковим законодавством підрозділи Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України зуміли удосконалити свою оперативно-службову діяльність та викрити діяльність ряду організованих груп та злочинних організацій, до складу яких входили співробітники поліції.

За матеріалами Департаменту внутрішньої безпеки у 2017 році розпочато 1034 кримінальних провадження, за якими оголошені 354 підозри працівникам поліції. А в рамках захисту працівників поліції, фігурантам оголошено 264 підозри [12].

З урахуванням викладеного, підкреслюючи важливість співпраці органів та установ виконання покарань з іншими державними та недержавними організаціями, можна зробити висновок, що така співпраця буде корисною для досягнення мети покарання винної особи у вчиненні злочину та її виправлення, а також у сфері забезпечення прав і свобод осіб, які перебувають у конфлікті з законом та знаходяться в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах.

На нашу думку, використання підрозділами внутрішньої безпеки Державної кримінально-виконавчої служби України комплексу оперативно-розшукових заходів та засобів ОРД надасть можливість оперативними працівникам належними чином виконувати свої оперативно-службові обов'язків в повному обсязі у сфері забезпечення правопорядку в підрозділах ДКВС та забезпечення прав і свобод осіб, які перебувають у конфлікті з законом та знаходяться в установах виконання покарань та слідчих ізоляторів.

Тому, ми пропонуємо внести відповідні зміни до закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та викласти в такій редакції п.8. ст.5. - органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України - оперативними підрозділами та внутрішньої безпеки.

Список використаних джерел:

1. Державна кримінально-виконавча служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk>.
2. Рішення Колегії Державної пенітенціарної служби України № 6РК від 18.07.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kvs.gov.ua/Kolegia/rishenya_kolegii_2015.pdf.
3. Халімов С. І. Оптимізація правового статусу підрозділів внутрішньої безпеки ДПС України в частині виконання оперативно-розшукових функцій [Електронний ресурс] / С. І. Халімов, М. С. Пузирев. – Режим доступу : <http://apjp.stu.cn.ua/uk/nissue/item/399-halimon-s-i-puzirov-m-s-problemi-viznachennya-pravovogo-statusu-pidrozdiliv-vnutrishnoyi-bezpeki-derzhavnoyi-penitentsiarnoyi-sluzhbi-ukrayini-yak-sub%E2%80%99ektiv-operativno-rozshukovoyi-diyalnosti.html>.
4. Халімон С. І. Проблеми організації роботи оперативних підрозділів державної пенітенціарної служби України за оперативно-розшуковими справами / С. І. Халімон // Вісник Кримінологічної асоціації України. – 2015. – № 1. – С. 256-265 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkawk_2015_1_23.
5. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про створення підрозділів внутрішньої безпеки : наказ Міністра внутрішніх справ України від 31 липня 1992 р. № 452 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.npu.gov.ua/uk/>.
7. 15 років Службі внутрішньої безпеки ГУБОЗ МВС України / Фонд допомоги правоохоронним органам «Правопорядок». – К. : ПП «Р.К. Майстер-принт». – 112 с.
8. Про утворення територіального органу Національної поліції : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 887 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.
9. Положення про Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України [Електронний ресурс] : наказ Голови Національної поліції України від 9 листоп. 2015 р. № 83. – Режим доступу : <http://www.npu.gov.ua/uk/>.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України // Документи Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
12. У 2017 році ДВБ оголошено 354 підозри працівникам поліції : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/ua/news>.

References:

1. Derzhavna kryminalno-vykonavcha sluzhba Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk>.
2. Rishennia Kolehii Derzhavnoi penitentsiarnoi sluzhby Ukrainy № 6RK vid 18.07.2015 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://kvs.gov.ua/Kolegia/rishenya_kolegii_2015.pdf.
3. S. I. Khalimov, Optymizatsiia pravovoho statusu pidrozdiliv vnutrishnoi bezpeky DPS Ukrainy v chastyni vykonannia operatyvno-rozshukovykh funktsii [Elektronnyi resurs] / S. I. Khalimov, M. S. Puzyrev. – Rezhym dostupu : <http://apjp.stu.cn.ua/uk/nissue/item/399-halimon-s-i-puzirov-m-s-problemi-viznachennya-pravovogo-statusu-pidrozdiliv-vnutrishnoyi-bezpeki-derzhavnoyi-penitentsiarnoyi-sluzhbi-ukrayini-yak-sub%E2%80%99ektiv-operativno-rozshukovoyi-diyalnosti.html>.
4. S. I. Khalymon, Problemy orhanizatsii roboty operatyvnykh pidrozdiliv derzhavnoi penitentsiarnoi sluzhby Ukrainy za operatyvno-rozshukovymy spravamy / S. I. Khalymon // Visnyk Kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy. – 2015. – No. 1. – Pp. 256-265 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkawk_2015_1_23.
5. Pro operatyvno-rozshukovu diialnist : Zakon Ukrainy [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.

6. Pro stvorennia pidrozdiliv vnutrishnoi bezpeky : nakaz Ministra vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 31 lypnia 1992 r. No. 452 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.npu.gov.ua/uk/>.
7. 15 rokiv Sluzhbi vnutrishnoi bezpeky HUBOZ MVS Ukrainy / Fond dopomohy pravookhoronnym orhanam “Pravoporiadok”. – K. : PP “R.K. Maister-prynt”. – 112 p.
8. Pro utvorennia terytorialnoho orhanu Natsionalnoi politsii : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28 zhovtnia 2015 roku No. 887 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.
9. Polozhennia pro Departament vnutrishnoi bezpeky Natsionalnoi politsii Ukrainy [Elektronnyi resurs] : nakaz Holovy Natsionalnoi politsii Ukrainy vid 9 lystop. 2015 r. No. 83. – Rezhym dostupu : <http://www.npu.gov.ua/uk/>.
10. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy // Dokumenty Verkhovnoi Rady Ukrainy [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.
11. Pro orhanizatsiino-pravovi osnovy borotby z orhanizovanoiu zlochynnistiu : Zakon Ukrainy [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua>.
12. U 2017 rotsi DVB oholosheno 354 pidozry pratsivnykam politsii : [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://mvs.gov.ua/ua/news>.